

izdaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru z
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrť leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopis se ne vra-
tajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 25.

V Mariboru, dne 22. junija 1899.

Tečaj XXXIII.

Zakaj in kako se nam je združiti?

III. Kako hira kmetištvo.

Reklo se bi malo da ne lahko, da vodo nosi v morje, če nam kdo razlaga, kako ubožava ubogi kmet. O tem je pač samo jeden glas, možje vseh, drugače toliko različnih strank priznavajo in poudarjajo, kako kmetiški stan, ki je vendar podlaga in steber državi, propada in strada. Toda, kakor prav trdi Zalinger, govori se mnogo, da je treba kmetu pomagati, ne stori se pa zanj nič; ali kakor je pisal svoj čas Rodbert: «Kapital ima tako zakonodajo, ki ga bolj in bolj bogati; delavstvo išče take zakonodaje, ki bi ga ovarovala ubožavanja; posestvo ima pa tako zakonodajo, ki ga sili v vedno večjo osiromašenost.»

Kako je nekdaj cvelo poljedelstvo na Siciliji! Imenovala se je ta dežela «žitnica Rimu»; koliko zrnja je izvažala, koliko skopička sprejemala! A današnje dni nēma nič več svobodnih kmetov. Vsa zemlja je v rokah veleposestnikov; ti jo dajejo v najem zakupnikom, zakupniki pa po male kosce podzakupnikom. Srce človeku krvavi, če sliši, kako ti siromaki trpē lakoto; človeško shajati jim ni mogoče. Zato so se v obupnosti pred nekaj leti uprli; zacelili so jim lačne želodece s sabljami in patronami — za koliko časa, kdo vé? In na otoku Sardiniji je stanje kmetovalcev kar ogrozno. Ne jestvine, ne zaslužka, ne upanja. Čital sem v novinah o na pr. 150 rodbinah, ki že cel mesec nēso imele v ustih ne koščka kruha. Ob čem prav za prav živē, s čim se redē, je uganjka.

Vsak dan, vsako uro vidiš pretreslive in presunlive prizore: kako na pol sestradane ženske v celih četah hodijo okrog, da bi si pri veleposestnikih ali pri občinah izprosile ali izkričale pomoč, pa zastoj. Nič bolje se ne godi drugim italijanskim oratarjem. Njih velika večina leto in dan ne vidi mesa, še komaj kruha ali krompirja. Hranijo se neredkoma s hranoj, kakršna nam še na misel ne pride. Na stotisoče jih prebiva v zemlji ali pod zemljo, v jamah, kletih, brlogih. Zato, ker doma ne najdejo poštenega kruha, izseli se jih stalno vsako leto do 60.000, zlasti v Ameriko; a še mnogo, mnogo več jih pride čez leto iskat kruha v Avstrijo, na Francosko, v Švico, na Nemško. Kmet v Italiji je do malega z obema nogama že v grobu.

Izginolo je pa že, izkrvavēlo, reči se more, poljedelstvo na Angleškem. Zemlja je malone vsa v lasti velikih grajščakov. Delimo jo lahko v tri dele. Jeden del se ne obdeluje več; pasejo se po njem velike črede ovac, ki dajejo volno za volnarnice. Drugi del se še obseva, pa na debelo. Njegovi gospodarji, tisti grajščaki, nēmajō nič družine, razven kolikor je nujno potrebujejo v hiši in hlevu. Obdelujejo polje kolikor mogoče s stroji; kar pa ne kaže s stroji, pa ne z družino, ki je nēmajō, tudi ne z rednimi kmetiškimi delavci, ampak ceneje tako-le: Pogodē se s kakim podjetnim človekom — navadno so ti ljudje malo vredni — «po črez» da jim opravi ta in ta dela. Ta podjetnik nabere sam delavcev, moških in ženskih in, žal, tudi mladoletnih otrok. Plačuje jih on, navadno v kakej slaboglasnej krēmi. Taka «banda»

je živa Sodoma, hodeča Gomora: vse vprek živi, vse vprek spi; vlačī se od veleposestnika do veleposestnika, dokler je kaj dela. Potem se pa stlači v kak kraj, vas ali še bolj mesto, kolikor še količkaj gre na tesno in — strada do prihodnjega dela. Tretji del zemljišča pa dajejo v zakup malim zakupnikom. Ti bi bili tedaj nekaki kmetje, samo da nēso na svojem. Godi se jim, kakor je uradno dokazano, zelo trdo; če prav jim grajščaki, prisiljeni, znižujejo vedno bolj in bolj zakupnino, vendar se ne morejo vzdrževati; stroški so večji nego dohodki. Drug za drugim se mora umeknōti, z večjo ali manjšo izgubo. In če se ne umakne o pravem času, pride prej ali slej na nič. Kmetovanje ne nese več; zato je tudi zemeljna vrednost pala za polovico.

Na Francoskem ima tri četrtine poljedelcev poprek komaj po 300 frankov, t. j. po kakih 130 gld. letnih dohodkov; ali more ob tem živeti rodbina? Zato je že velik del polja opustošen, zato vse beži in beži v mesto, če prav se vlada trudi zavreti ta tok, zato oratarji ne marajo dece — nēmajō otrok (!) Izhirala bi ta v svojej neugnanosti čudovita država v doglednem času, če se je, kakor se je je v podobnih slučajih že večkrat, ne usmili previdnost Božja.

Tudi na Nemškem ogromna večina posestnikov nēma toliko zemlje, da bi se mogla preživiti z njoj: 76 odstotkov lastnin ne obsega čez 6 hektarov. Razmeroma malo kmetovalcev je, ki bi mogli shajati ob svojej kmetiji; drugi si morajo iskati prizaslužka drugod. In če prav se razseg obdelane zemlje

Listek.

Jeruzalemsko romanje.

(Piše prof. J. Zidanšek.)

19. Iz Jeruzalema v Betlehem; votlina in cerkev Kristusov. rojstva; druge znamenitosti.

«Ti Betlehem, zemlja Judova, nikakor nisi najmanjši med knezi Judovimi; kajti iz tebe bo prišel vojvoda, kateri bo vladal moje ljudstvo Izrael (Mih. 5, 2).» Vsi dobro vemo, na koga se ozirajo te preroške besede in kako so se izpolnile; mesto Betlehem je namreč bolj imenitno in slavno znano kakor največa svetovna mesta od tistega časa sem, odkar se je v njegovi okolici narodil Zveličar naš. V Jeruzalemu navdajajo nas pogosto otožni spomini na najžalostnejše reči, ki so se v njem godile; a kedar izgovarjamo ljubko ime Betlehem, razjasni se nam lice in spomin, in zdi se, kakor bi nam v hipu bila zasvetila tista zvezdica, ki je sv. Trem kraljem pot kazala k Božjemu detetu. Še celo taki ljudje, ki so zgubili vero in čednost, spominjajo se z velikim veseljem svoje mladosti, ko so na sveti večer v domači hiši v kakem kotičku pripravljali «Betlehem», ko so prirezavali pa-

pirnate pastirce ter osličke in jih postavljali pred jaslice. Oj, blaženi čas! Oj, sveta noč, ko so nebeske trume na Betlehenskkih livadah pele: «Gloria in excelsis Deo» in ko je angel naročeval prestrašenim pastirjem: «Ne bojte se! Kajti glejte oznanjam vam veliko veselje, katero bo vsemu ljudstvu; ker danes vam je rojen Zveličar, kateri je Kristus Gospod, v mestu Davidovem. In to Vam bodi znamenje: Našli boste dete, v plenice povito in v jaslih položeno.»

V četrtek 28. aprila peljali smo se iz Jeruzalema proti jugu v Betlehem. Prav hladno jutro je bilo, ko smo se vozili po visoki Refajmski ravani in mojega ogrskega tovariša na vozu je tako zeblo, da sem ga moral s svojim plaščem malo zagrniti. Ti kraji so zelo podobni našim dalmatinskim pokrajinam; golo skalovje, vmes pa rodovitna zemlja, na kateri raste razno južno sadje; proti vzhodu bile so videti visoke moabske gore, proti zapadu nas je pa nižje gorovje ločevalo od sredozemskega morja. Tudi tovrne živali in ljudje, ki so nas srečavali ali ki so postajali pri hanih, in vodnjakih, spominjali so me na Dalmacijo. Cesta je tukaj prav dobra, menda najboljša v celi sv. deželi; tik nje zagledali smo vodnjak, ki zaznamlja kraj, kjer se je bila zvezda zopet prikazala sv. Trem kraljem in jih dovedla v Betlehem.

Ko premagamo precejšen breg, smo vrh hriba, odkoder je na vse kraje zelo lep razgled, posebno nazaj proti Jeruzalemu; tu se nahaja velikansk gršk samostan, ki se imenuje Elijev, pa ne po preroku Eliji, ampak po nekem razkolniškem škofu. Nekaj dalje je Tantar, kjer imajo avstrijski usmiljeni bratje bolnišnico; za apotekarja je takrat bil gosp. Nushole, duhovnik iz sekovske škofije. Blizu pol ure pred Betlehemom stoji pa ob cesti nekakšna zanemarjena kapela s popolnoma kamenito okroglo streho; to je grob Rahelin, ki je tukaj porodila najmlajšega Jakobovega sina Benjamina, pa tudi na tem mestu umrla; leta 1841. so si judje ta spomenik osvojili, toda skrbijo prav slabo za njega.

Čim bolj ko se bližamo Betlehemu, tem prijaznejši je kraj; sadunosniki, dobro obdelane njive in zeleni vrti razveseljujejo naše oko; in Betlehem sam je kaj ljubeznjivo mesto, pozidano na dva ne previsoka griča; 2 stolpa presegata druge navadne stavbe in hiše, ki so večinoma lepo pobeljene; ljudje nas prijazno pozdravljajo in vrle Betlehemčanke tekajo brzih nog mimo nas, pogosto z velikim vrčem vode na glavi; spominjali smo se Marije, ki je tudi tako po vodo hodila najbrž k istemu studencu. Splošen utis je torej za tujca dovolj prijeten in vidi se takoj, da je Betlehem krščansko mesto;

veča in množi, manjša se lastnina malih kmetov; na pr. na Porenškem se je od leta 1882—1895 zmanjšalo posestvo malim posestnikom čez 3 odstotke (a prav velikim posestnikom zmnožilo za bliz 35 odstotkov). Da na Nemškem poljedelcem rožice ne cvetó, kaže tudi resnica, da vse sili v mesta, a poslov in delavcev za dom ni dobiti. Prisiljeni sprejemljejo tuje, posebno česke in poljske ljudi v delo, če prav se bojé in trepečejo, da se ne bi njih kraji, zlasti na severo-vshodu, poslovanili. Vlada je izdala v tem oziru stroge naredbe in ukaze; toda sila kola lomi in zlomila bo tudi nekoliko pač opravičeni strah nemški. Mislijo tudi že na to, da bi Kitajcev navabili v deželo, da bi z njimi kmetovali; pa bojé se jih menda še bolj — če prav mogočno zatrjujejo, da se Nemci boje samo Boga in nikogar drugega. Zemljárji (agrarci) so zadobili v zadnjih letih sicer veliko moč v državi; pa ker so jim voditelji grajščinarji (junkeri), skrbé vse bolj za velegospodarstva nego za pravo kmetištvo. Mnogo več koristi mu prinese s časom združništvo, ki se ravno sedaj razvija. Toda o tem kasneje.

A na Ruskem, ki nam izvaža toliko žita, tam mora biti gospodarjem dobro? Ne. Uradna raziskovanja so dozdružila, da samo 16 odstotkov kmetov toliko pridelá, da zložno lahko prodaja zrnje; jedna tretjina pridelá za dom, dobra polovica pa še za svoje potrebe premalo. Vrh tega je, kedar je dobra letina, žito v Rusiji tako cenó, da ga kar zametajo, ker se mnogokod ne izplača voznina do trga ali do železnice. Če prav tedaj ogromna večina ne prideluje preveč, vendar ga jeseni vse prodaja, ker je treba poravnati davke in druge dolžnosti. Na zimo pa vró v tvornice, ki delajo zaradi tega zlasti v tem času, ali pa si najdejo kakęga drugega prizasluzka, da se preživé in si nakupijo semena. Če je pa letina slaba, preti jim glad. Torej tudi slabo, če prav ima Rusija s svojim zemljárstvom in svojim bogatorodnim poljem še prekrasno prihodnost, kedar se prav razvije.

Zelo žalostno siromašijo poljedelci na Ogerskem. Znano je, kako so hrumeli tam poslednja leta socialistično nadahneni kmetje in kmetiški delavci. Vzrok temu hrupu in tej zapeljanosti pa ni hudobnost, ampak lakota. Tomić nam opisuje njih bēdo tako-le: Na Ogerskem je že mnogo, mnogo kmetov nemaničev. Že l. 1890 so jih našeli 1.900.000: dninarjev, hlapcev in drugih poljedelskih delavcev — za ogerske razmere mnogo preveč; a posestnikov je bilo samo 1.600.000. A ti posestniki so toliko prezadolženi, da ima njih veliko število domovanje samo na videz,

v resnici pa nēma niti jedne opeke na strehi več svoje. To so največji ubožci. Ko ob žetvi poplačajo davke in dolg, ne preostane jim nič, še toliko ne, kolikor si prihrani za zimo dninar. Ko pride pomlad, kmétujejo stradajoč. Veliki posestniki imajo v lasti ogromen del zemlje; to dajejo posameznim najemnikom v obdelek na akord: za domenjeno plačilo jo njim obdelujejo kakor kmet svojo sebi. Ti ljudje — recimo jim kólikarji, ker ne dobivajo dne, ampak toliko, kolikor prevzamejo v delo polja — ti kólikarji so strašni reveži: komaj za najsilnejše potrebščine si prislužijo. In takih kólikarjev in dninarjev je zmirom več; zakaj samosvoji gospodarji ginejo. Zaradi prezadolženosti se tisoč in tisoč kmetom domovje prodá vsako leto; l. 1896. na pr. se je prodalo na prisilnej dražbi 15.000 posestev. Še mnogo več jih pa samih prodá, ker ne morejo shajati. Prepíše se vsako leto posestev z osebe na osebo 300 do 400 tisoč! Plačujejo obrestij po 12, po 14 odstotkov; pa ker ni lahko dobiti posojila — posojilnic ni — zapadejo večinoma v krepplje oduhom, katerim plačujejo (v žitu) po 30 do 50 odstotkov! Tako propadajo in množé število dninarjev, ki jih je že itak preveč. Prej so lahko našli dela; sedaj pa veleposestniki razsežne svoje lastnine obdelujejo vse s stroji; roke stroje samo vodijo. Zato pa imajo v celem letu služá samo kakih 80 do 100 dnij; v teh treh mesecih si morajo zaslužiti za vse potrebe celega leta za-se in za svoje! In življenje je zmirom draže; zlasti užtinski davek tré siromaka; zaboli ga pri vsakem grížljaju in pri vsakem požirku. Posebno velika beda jih stiska zlasti po bogatej in prerodovitnej ravnini aljfeljskeje. Ali je čudo po tem takem, če se jim zvrta v glavi?

Kako je v Dalmaciji, kako v tužnej Istri, vse premnogokrat čujemo. In v Galiciji! Kako razdrobljena posestva so tam! Kako malo čistega dohodka njih večina prinaša! In kako jih imajo bolj in bolj oderuški Judje v pesteh! V več kmetiških okrajih gospoduje ravno sedaj grozna bolezen gladnica (hungertifus): Ker preveč stradajo, zato zbolévajo. Na Českem in Moravskem še dosedaj néso vzmožli doplačati državnih posojih, danih leta 1871 in 1872, če prav so jih iztirjavali s siloj: «Kjer ni, še cesar izgubi pravico.» Na Spodnjem Avstrijskem pripoveduje Šajher, kako so mu tožili kmetje, pridni, delavni kmetje, da ne morejo več jesti s svojo družino za jedno mizoj: ne smejo namreč dajati poslom takih slabih jedij, kakršne morajo sami uživati; sicer bi jim ušla. In pri nas na Slovenskem? Kdor ima oči, da vidi, vé, da tako ne more več iti dolgo časa. Kako slabo kmetiški ljudje

živé, kako so gozdi izsekani, kako peša vse! Sam poznam župe (fare,) v katerih je malo-katera rodbina, ki bi imela redno kruh pri hiši; v nekaterih ga redkokedaj vidijo. Še krompirja mnogokedaj ni. A trudijo in pehajo se noč in dan. In prepíčila in preslaba hrana provzročuje razne bolezni in prezgodnjo smrt. In če imaš dninarje, ali bi bili zadovoljni s tisto hranoj, kakršno imaš navadno ti?

So pa še jasnejša znamenja, kako propada kmetištvo. O tem prihodnjic!

J. M. Kržišnik.

Pozor, število Slovencev se šteje!

Bodoče leto 1900 šteló se bode zopet v Avstriji ljudstvo po narodnosti, spolu itd. Slovansko časnikarstvo zahteva, naj bi se narodnost določevala po materinem jeziku. A bati se je, da bodo te zahteve ostale brez vspeha in da se bode, kakor doslej, narodnost določevala po občevalnem jeziku — t. j. po tistem jeziku, katerega človek govori po navadi v svojem domačem krogu. Ministerstvo je že vse pripravilo, da se bode to štetje prvi čas začelo in izvršilo. Slovani imamo mnogo vzrokov biti silno pozorni na to štetje. Z določitvijo občevalnega jezika požró nam druge narodnosti pri vsakem štetju veliko število naših rojakov, jih prištevajo Nemcem ali Italijanom, potem pa zaničljivo kriče: glejte, kako malo vas je; vaš narod nazaduje in kmalu vas nič več ne bode.

Je pač resnično, da imamo malo zelo bogatih ljudi, da nimamo mnogo velikih posestnikov in uplivilnih uradnikov in da je torej pri ljudskem štetju število našega naroda odvisno od toliko tujih uplivilov, da se s konstatiranjem občevalnega jezika nikdar ne določi pravo število Slovencev. Teško je delo, s katerim se moramo tu upirati tem sovražnim uplivilom. Ali malo je bolj koristnega dela. Zato pa treba pravočasno na delo.

Najpoprej je treba ljudstvo podučiti. Na shodih, kateri se vršijo še tekom tega leta, naj se opozarja ljudstvo na važnost ljudskega štetja. Naj se daje ljudem pogum, da bodejo pošteno povedali svojo narodnost tudi tam, kjer je to gospodarju, ali komu drugemu neprijetno. Ako uradnik — in taci bode mnogo — ne zapisuje točno in hoče Slovence za Nemce vpisovati, naj se mu vsak odločno upré in če se s pošteno besedo ne doseže pravica, naj se hitro pri bližnjem rodoljubu ali pri kakšnem poslancu pritoži. Ako se bode pošteno in pravično šteló, potem bode zginilo tisto zlagano število Nemcev po naših trgih in mestih, katero je umetno skovano. Tu velja rešiti svojo čast po pogovoru:

prebiva namreč v njem več tisoč kristjanov, nekaj sto mohamedanov, umazanega juda pa k sreči tam ni nobenega! Ko stojimo na glavnem trgu, zagledamo še kakih par sto korakov pred nami veliko, črnikasto poslopje, ki je najbolj podobno kakšni trdnjavi; to je kraj Kristusovega rojstva. Zopet so oo. frančiškani, ki nas sprejmejo tako prijazno in gostoljubno, kakor bi si že bili stari znanci; redovniki raznih narodnosti nahajajo se v tem samostanu; tudi nekaj Avstrijancev in celo eden Slovenec je tam samostanski brat.

Kakor kristjani nikdar niso iz spomina zgubili sv. krajev v Jeruzalemu, tako tudi niso pozabili na tisto votlino blizu Betlehema, v kateri se je rodil Zveličar sveta. Vemo že sicer od svoje mladosti sem, da je bil Jezus rojen v hlevu; a to nas ne sme motiti, ker na jutrovem nimajo takih hlevov ko pri nas, ampak rabijo kaj radi bližnje gorske votline za živinske hleve in tak hlev v veliki votlini imeli so tudi Betlehemiški pastirci. Vendar pa ne smemo misliti, da je ta sveta votlina še dandanes pod prostim milim nebom. Leta 333 postavil je tu cesar Konstantin po volji svoje pobožne matere Helene prekrasno, velikansko Marijino cerkev (baziliko), ki je po 44 stebrih razdeljena v 5 ladij; in glejte, ta stavba še danes stoji in presega torej po svoji starosti in znamenitosti vse cerkve

celega sveta; še celo Rim nima nobene tako stare cerkve. Tu se pač vidi, da je previdnost Božja posebno čuvala kraj Kristusovega rojstva; prilomastili so Perzi v sveto deželo, prišli so Turki in povsod podirali in požigali, pa te cerkve se niso upali dotakniti; še celo mohamedanski vojvode pošiljali so tu sem darove, posebno mnogo dragocenega olja, ki bi naj gorelo v lampah nad krajem Kristusovega rojstva. Žalibog, da ta staroslavna cerkev vedno bolj razpada, ker se krščanski svet premalo briga za njo in so jo skorej že celo v svojo oblast dobili razkolniški Grki; ti so jo tudi s tem pokvarili, da so postavili zid povprek med srednjim in sprednjim cerkvenim delom ali prezbiterijem; kdor torej stopi v cerkev, vidi pač visoke stebre in široke ladije, prikrit mu je pa prezbiterij z glavnim oltarjem, ker tam obhajajo Grki in Armenci svojo službo Božjo. Ako se vest katoliških narodov in glavarjev kmalu ne vzdrami, bo že čez nekaj desetletij ta ne samo v verskem, ampak tudi v starinskem oziru velevažna stavba za nas zgubljena ali mogoče tudi porušena. Videl sem berača, ki na tem nekđaj posvečenem kraju stanuje, ki si tudi večkrat zakuri, da se pri ognju malo pogreje in si kave skuha.

Toda vstopimo v votlino Kristusovega rojstva; od dveh strani vodijo stopnice v njo.

Votlina je dolga 12 m., široka 4 m. in visoka 3 m., deloma z belim mramorjem, deloma pa z rdečim damastom lepo preoblečena; na njeni vshodni strani je oltarček in pod njim v kamenitem tlaku velika srebrna zvezda z ganljivim in pomenljivim napisom: «Hic de virgine Maria Jesus Christus natus est. Tukaj je bil od device Marije Jezus Kristus rojen.» 15 srebrnih gorečih lamp razsvetljuje noč in dan to sv. mesto. Ne dajo se popisati čuti in misli, ki navdajajo romarja, ko kleči in moli na tem svetem kraju; taki trenotki ga obilno odškodujejo za hude in bridke ure, kakršnih vsak zemljan dovolj ima.

Nekaj korakov od tod proč na drugo stran je kraj, kjer je Božje dete v jaslicah ležalo in celo blizu stoji oltar posvečen sv. Trem kraljem, ki so tukaj molili novorojenega kralja judovskega. Pri tem oltarju imeli smo romarji skupno slovesno službo Božjo s pridigo, ker pri onem oltarju nad krajem Kristusovega rojstva razkolniki ne pustijo maševati katoliškim duhovnikom. Kako nas ti ubogi krivoverci sovražijo, pokazalo se je l. 1873, ko je po svojih popih razvnetá grška druhal pridrla v votlino in razmetala in razbila in raztrgala vse, karkoli je bilo katoliškega; zato je tudi tu sem turška vlada poslala stražo in vedno čepita tam blizu dva vojaka, katera se pa malo brigata za svojo

»Kdor materin jezik zataji, matere vreden ni.« Ne sme biti več dovoljeno, da nemški ali nemškutarski gospodar zapisuje svoje posle, svoje uradnike itd. za Nemce, ampak vsak zahtevaj, da bo sam izjavil to, kar se naj zapiše o njem v štelno polo. Ako bode ljudstvo pravi čas in zadostno podučeno, potem se bode pokazalo, da smo Slovenci na Štajarskem še krepek narod, ki se množi, je zaveden in ima na svoji zemlji svojo bodočnost. R.

Naš cesar bolan.

Naš cesar se je zadnji teden pri ogledovanju dunajske državne železnice prehladil in dobil protin v ledijah, ki ga ovira pri gibanju. Vsled tega mora ostati par dni v sobi, kjer pa izvršuje vsa opravila kakor dosedaj. Ko naši naročniki dobe list v roke, bo gotovo že zopet popolnoma ozdravel, ako se bo bolezen razvijala naravnim potom. Dne 27. t. m. bo v dvorni kapeli izročil novoimenovanemu kardinalu dr. Missii kardinalski baret.

Shod avstrijskih gasilcev.

Letos bi se moral vršiti shod vseh avstrijskih gasilcev v beli Ljubljani. Toda nemški gasilci so odpovedali svojo navzočnost v Ljubljani, ker je Ljubljana slovenska. Vsled tega letos shoda ne bode. Slovenski gasilci se lahko iz tega slučaja mnogo naučijo. Dočim se so zmeraj nekateri slovenski gasilci tako neodločni, da zanemarjajo svoj materin jezik in se gibljejo le po nemškem povelju, se nemški gasilci zavedajo svoje narodnosti celo do nestrpnosti. Bržkone bodo si slov. avstrijski gasilci svojo zvezo osnovali.

Tržaški namestnik.

Primorski Slovenci si iskreno želijo, da bi jim vlada odvzela sedanjega namestnika v Trstu, grofa Goessa. V Trst spada na namestniški stol mož, ki je samostojen in odločen na vse strani. Grof Goess pa nima dovolj sposobnosti in samostalnosti, zato se da voditi od laških politikov, ki pa za Avstrijo niso posebno vneti. Sedaj se sliši, da vlada vendar misli odpoklicati grofa Goessa.

Nemiri na Srbskem.

Srbska vlada ima sedaj polne roke dela. Po državi se širijo spisi, ki strastno napadajo vladarsko hišo Obrenovičev ter neprikrito naštevajo grehe razkralja Milana in kralja Aleksandra. Ljudstvo se poziva, naj se upre ter prime za orožje, da si izvojuje slo-

bodno domovino. Vrhutega pa ne dajo Srbom miru tudi mohamedanski Albanci iz sosedne Macedonije. S turškimi četami prihajajo na Srbsko ter tamkaj ropajo in ubijajo. Srbi se jih ne morejo ubraniti.

Mogočna Rusija.

Rusija bode zasedla veliko, lepo in znamenito luko Bender Abbas v perzijskem zalivu, kjer bode zgradila trdnjavo prvega reda ter jo hoče z notranjo zemljo zvezati z železnico, ki bode priklopljena sibirski železnici. S tem bode Rusija zadala nov udarec Angleški. Iz Bender Abbasa potujejo karavane v srednjo Azijo. Avstrijski politiki bi morali skrbeti, da si mogočno Rusijo pridobijo za zaveznico.

Dopisi.

Dravsko polje. Piše in govori se mnogokrat navdušeno o silnem narodnem napredku našem, koliko smo dosegli v preteklih 40 letih, v dobi blažene ustave; ali ta oduševljenost se kmalu ohladi in slavospev utihne, ko se le nekoliko ozremo krog sebe. Povsod vidimo narodno brezbržnost, ali pa čujemo le javkanje na tihoma brez dejanja; tu pa tam se kdo zažene v narodno delo, ali brž omahne, kakor bi se ustrašil napora ali ovir. To velja posebno gledé naših trgovcev in obrtnikov. Tu je velika rana; kedaj se bo zacelila? Naselivši se v kakem mestu ali trgu postanejo mlačni; čez nekaj časa se pa prevržejo v nemškutarje, kakor žito v plevel. Slovenski znajo le, kadar jim prinašamo denar, ali kadar hočejo kupce privabiti. Tako podpiramo svoje najhujše nasprotnike. Konsumna društva, kje ste?

Na Ptuiji pa imamo sicer narodne obrtnike in trgovce; ali kaj to pomaga, če kupujejo celo naši omikanci iz mesta in iz dežele pri zagrizenih nemškutarjih ali nemških nãcionalcih. Kaj porečete k temu? To je sramotno, to niso narodnjaki, to so narodni reveži, ki sami sebe klofutajo. Če tako dela priprosti narod, se mu to prizanaša, ker mnogokrat ne ve drugače; ne dajo se pa opravičiti omikanci slovenski, ki se ponašajo s svojim narodnjastvom, in ki togote izkipijo, če jim poveš, da ne delajo moško, pravilno in značajno, ker podpirajo zaničevalce svoje domovine.

No, o vsem tem se je že mnogo pisalo; nov pa je nastopni slučaj, ki nam kaže veliko predrznost in ošabnost ptujskih posilnemških obrtnikov. Ni še davno, da je bil

ptujski dimnikar Wressnigg obsojen zaradi razžaljenja časti. Gospodar-delodajalec je namreč terjal slovenski račun; a dimnikar se je zaklinjal, da ne da nikdar slovenske pobotnice. Gospodar mu je seveda odprl vrata na stežaj; ali Wressnigg je hotel nekako bojkotirati dotičnega gospodarja, pisoč mu: »in vendar bom jaz pometal, storite, kar hočete.« Ne, to se mu ni posrečilo; kajti dobil se je drug dimnikarski mojster; zdaj pometa g. Rakoša iz Ormoža vse dimnike v okolici. Kdor je zares narodnjak, zapisal si bo ta jako podučljivi slučaj in se po njem ravnal začenski od 1. julija. Priporočamo prav toplo g. Rakošo vsem g. nadučiteljem in župnikom in sploh vsem domoljubom po deželi in mestu od Cirkovec in Majšperga tja dol do Sv. Bolfanka na Kogu.

Gornja Radgona. (Veselica) »Kmetijskega bralnega društva v Gornji-Radgoni« 18. jun. t. l. je čez vse naše pričakovanje sijajno dobro izpala. Čeravno je bilo prav slabo vreme, vendar se je nabralo od blizo in daleč toliko gostov, da je bila dvorana do zadnjega prostora zasedena. Vse točke obširnega programa so se v naše veliko veselje prav dobro izvršile. Domači tamburaši so nam pod vodstvom g. organista Čiriča iz kapeljske župnije prav točno zaigrali marsikateri veseli komad. Imeli smo nadalje dva domača pevška zbora obenem, namreč možki in mešani zbor; in akoravno smo videli v svoje veliko veselje med njimi nekatere nove pevške moči, jih je znal naš domači g. organist Kocbek voditi tako lepo, da so celó prav težke kompozicije v naše začudenje lepo zapeli. Prepričani smo, da, ako bo ta sloga, ki se je ravno tukaj pokazala, trajala naprej, bo naše narodno petje prispelo do velike popolnosti. S posebno radovednostjo smo zasledovali izvrševanje šaloigre »Mutec«, ktero so predstavljali domači diletantje. Vsak izmed njih je svojo ulogo častno rešil, tako da je bilo nam v veliko veselje, igralcem pa bo v novo spodbudo, se o gotovem času zopet pokazati. To sem Vam hotel povedati, g. urednik, da bo vedel tudi svet, da Slovenci v Gornji Radgoni nikakor ne spimo, ampak marljivo delujemo na narodnem polju.

Št. Janž na Vinski gori. Piše se nam: V jutro, dne 13. t. m. vničil je ogenj, le za malo svoto zavarovano hišo spoštovanega posestnika in dolgoletnega župana g. Balt. Glušica. Kako je nastal ogenj, je neznano, in predno se je opazilo, bila je že vsa streha, krita s slamo, v plamenu. Nevarnost bila je velikanska za vsa, v bližini ležeča poslopja in le ugodnemu nevetrovnetemu

puško in bajonet, ampak si za kratek čas obleko krpata ali pa nogavice pleteta. Žalostno je gotovo, če se razni kristjani pripravajo in pretepajo tam, kjer so angeli peli: »Slava Bogu v višavah in mir ljudem na zemlji;« pa uzrok je ta, ker »niso vsi ljudje dobre volje« in ker niso polni Kristusovega duha. —

Iz svete votline sli smo še najprej v druge podzemeljske prostore; sv. Jožef ima tu spodaj posebno kapelico in oltar; ravno tako se nahajajo oltarji na grobu nedolžnih otročičev, prvih mučenikov, na grobu svetega Evzebija, sv. Pavle in njegove hčere in nazadnje smo še obiskali oltar sv. Hieronima in njegovo celico; ta učeni svetnik, naš rojak prebival je tu 37 let in se pečal z molitvijo in s prestavljanjem sv. pisma; umrl je leta 420 in bil tudi tukaj pokopan; pa pozneje so prenesli njegovo sv. truplo in pa jaslice v Rim v cerkev sv. Marije Maggiore, kjer se še dandanes oboje hrani in spodobno časti. Iz kapelice sv. nedolžnih otrok pride se po ozkih stranskih stopnicah naravnost v cerkev sv. Katarine, ki je zdaj Betlehemska župnijska cerkev. Ker so namreč Grki katoličanom vzeli staro Marijino cerkev, zato so si očetje frančiškani tik nje postavili novo; posebno naš slavni cesar Franc Jožef I. so veliko pripomogli, da je bila cerkev sv. Katarine

leta 1880 dovršena in posvečena. Tukaj so vsi duhovniki romarji maševali, ki niso mogli priti na vrsto v sv. votlini. Ob 8. uri bila je v tej cerkvi črna peta sv. maša, pri kateri so Betlehemski šolarčki lepo sicer, pa preglasno odpevali in peli; kakor vojaki bili so v vrstah postavljeni na eni strani dečki, na drugi pa deklice in nas vse je veselilo in spodbujalo dostojno in pobožno obnašanje teh nedolžnih otrok.

Omeniti moram še nekatere znamenitosti, ki se nahajajo ali v Betlehemu ali v njegovi okolici. Obiskali so romarji tako zvano »votlino mleka« s kapelo, ki je na južni strani mesta; v to votlino se je bojda bila sv. rodbina skrila, predno je bežala v Egipt; tu sem rade zahajajo krščanske pa tudi mohamedanske matere, si odkrhavajo nekaj tamošnjega vapnenca, katerega potem v vodi raztopijo in belkasto tekočino izpijejo — z nekimi posebnim namenom.

Pomenljiv je tudi Davidov vodnjak, iz katerega je ta kralj najraje pil vodo. Ko ga je v vojski pri Adolamu zelo žežalo, je vskliknil: »O da bi kdo dal vode piti iz vodnjaka v Betlehemu, ki je pri vratih!« Na to so jo udarili trije hrabri možje sredi skoz sovražnikove čete, ki so Betlehem oblegale in mu prinesli zaželjene vode; a on zdaj ni hotel piti, ampak je vodo Bogu da-

roval in po zemlji razlil, ker je videl, da so mu jo vojaki dobili in prinesli le z očitvidno nevarnostjo za svoje lastno življenje. — Dobre četrte ure zunaj mesta proti vshodu je tisti kraj, kjer so pastirci v prvi sv. noči bedeli in angeljsko petje zaslišali. Več oljkinih dreves obdaja neko votlino, v kateri imajo Grki svojo kapelico; v srednjem veku pa je stala na tem pašniku in nad votlino lepa cerkva, kateri je bilo ime Gloria. Tu se zopet vpraša romar, kje je vzrok, da se nahajajo skorej vsi taki pomenljivi kraji v tujih, razkolniških rokah; ne motim se, ko rečem, da je to zakrivila malomarnost evropskih katoličanov, ker videl sem sam, da so Grki in Rusi bolj vneti za sv. kraje, kakor mi. Zato me tudi zdaj boli, ker ni nikjer opaziti živahnega gibanja za prvo slovensko romanje v sveto deželo; ali bi ne bilo zelo častno za nas, ko bi se reklo: pobožni Tirolci bili so prvi, katoliški Slovenci pa drugi?! Ako se to romanje ne bo vršilo, osramočeni smo pred celo Avstrijo in pred celim katoliškim svetom; Kranjcem gre čast, da so sprožili to lepo misel, če se pa ne izvrši, bo sramota splošna ali vseslovenska; zato, na noge rojaki!

Proti jugozapadu, eno uro od Betlehema so Salomonovi ribniki, kjer se je nekdanj nabirala dobra pitna voda in od koder je po velikanskih vodovodih pritekala v Jeru-

vremenu in bližnjim sosedom, ki so prihiteli na pomoč v obilnem številu, se je zahvaliti, da se ni ogenj dalje razširil. Potem je prihitela tudi izdatna pomoč sl. požarne brambe iz Velenja. Akoprav je Velenje celo uro od pogorišča oddaljeno, bili so gasilci v precejšnjem številu v najhitrejšem času na mestu in rešili svojo nalogo izborno. To prostovoljno gasilno društvo je res, od gosp. stotnika pl. Adamoviča do zadnjega moža na svojem mestu. Bog plati trud, od nas pa: najsrčnejša zahvala!

Razne stvari.

Iz domačih krajev.

(Imenovanje.) Naš rojak, g. K. Lubeč, finančni ravnatelj v Ljubljani, je imenovan dvornim svetnikom.

(God sv. Cirila in Metoda) se obhaja letos v katoliški cerkvi dne 7. julija. Kresovi v čast slovanskima apostoloma se bodo začeli na predvečer, torej dne 6. julija zvečer. Posebno mnogo kresov pričakujemo letos ob jezikovni meji od Dravograda do Spielfelda.

(Cerkvene zadeve.) Na Razborju pri Loki se bo obhajal sv. misijon od 24—30 junija. Vodili ga bodo oo. lazaristi iz Celja. — Na Ponikvi bo začel domači mojster g. Ant. Turk popravljati orglje.

(V obrambo.) V očigled nesramnim napadom umazanega celjskega lističa, *Deutsche Wacht*, ki polni svoje lačne predale z vestmi iz rodbinskih krogov, v katere se nepoklicana vtika, ker je čut srama za take netaktnosti popolnoma izgubila, sem primoran, da v interesu svojega poštenega imena javno konstatujem, da je grda in ostudna laž — vreden produkt vrednih očetov — da bi se bil napram svojemu gospodu tustu zavezal na kak način koli, ki bi me zamogel ovirati v političnem nastopu kot Slovenec. Svojemu katoliško-narodnemu prepričanju sem in ostanem zvest do konca svojega življenja, o čem se bodo moji klevetniki še predobro prepričali.

Na druge posameznosti napadov ne odgovarjam, ker nisem vajen zasebnih stvari vlačiti v javnost in ker se s to lažljivo družaljo sploh ne maram spuščati v časniško polemiko.

Konjice, dne 15. junija 1899.

Dr. med. Fran Janković.

(Osebnosti.) Okrajni živinozdravnik gosp. Alojzij Pavlin v Ljutomeru je imenovan veterinarim konceptistom pri deželni vladi v Ljubljani.

zalem. Pred 25letni je neka bogata Anglikanka ponudila mnogo denarja, da bi se pokvarjeni vodovodi popravili, pa Turek ni hotel tega dovoliti in zato še mora Jeruzalem vedno čakati, kedaj mu dojde ta velika dobrota. Ustno izročilo trdi, da je v tem kraju Salomon prebival v gorkem poletnem času in da se o svoji Visoki pesmi ozira na sedajno rodovitno dolinico Vadi Urtas in na studenec Ajn Sali, ko pravi: «Moja nevesta Marija devica, ti si zaprt vrt in zapečaten studenec.»

Povem še to, da je turški obdovec Dabdub nekatere romarje povabil na obed; toda jaz sem se mu odtegnil, ker ne znam po turško sedeti, še manj pa jesti in piti. Nakupil sem si rajši nekaj molekov in svetinj pri častljivem katoliškem starčku Abufelu, nekdanjem Betlehemskega župana in potem sem se naravnost peljal domu — v Jeruzalem.

Smešničar.

Stotnik: «Cujte, korporal! Došla mi je pritožba, da se čuje ob četrtkih silno žvižganje iz vojašnice. Zakaj?»

Korporal: «Javim ponižno gsp. stotnik, jaz sem ukazal žvižgati. Imamo namreč ob četrtkih, knedlje, vojaki režejo žemlje in če bi ne žvižgali, bi vse pojeli.»

(Birmovanje) bode dne 25. junija v Ločah in pri Sv. Jerneju, 26. v Špitaliču in Žičah, 27. v Prihovi, 29. v Konjicah, 1. julija v Stranicah, 2. v Žrečah, 3. pri Sv. Kuni-gundi, 4. v Skomarju, 5. v Vitanju, 6. pri Sv. Joštu, 8. na Doberni, 9. pri Novicerkvi, 10. v Črešnjicah, 11. pri Sv. Martinu, 13. v Vojniku.

(Na c. kr. učiteljsku) v Mariboru se prične pismeni zrelostni izpit 26. junija, ustni pa 6. julija.

(Upokojenje.) Gospod profesor Fran Janežič na c. kr. učiteljsku je vložil prošnjo za upokojenje.

(Malenkostno stališče.) Mariborski občinski svet je odklonil prošnjo mariborske Posojilnice za dovoljenje gostilniškega obrta v Narodnem domu. Utemeljil je svoj odlok z izjavo, da ni gostilna potrebna, v resnici pa ga je nagnilo k temu odloku malenkostno in tesnosrčno stališče, da nasprotuje Slo- vencem, mogoče da nekoliko tudi strah pred prusaškimi kričarji. Sicer pa mariborski občinski svet sam ve, da njegov odlok ni nobenega mariborskega Slovenca vznemiril, kajti tudi preko modrih glav mariborskih svetovalcev se lahko dobijo gostilniške koncesije.

(Mariborska mladina.) Tukajšnja mladina obiskuje samo nemške šole, kjer se sčasoma navzame popolnoma pruskega duha, kar dokazuje, da mlečniki s kredo in ogljem po zidovih pišejo z neokretnimi črkami: «Heil und Sieg!» velikokrat niti pravilno. Ali se jim to v šoli naroči, da s tem paglavci dajejo mestu nemški značaj, bi pa le rad vedel. Ako jaz na katerega naletim, privedem ga k Vam gospod urednik, da mu izprašava vest. Na svidenje!

(Tat v okrožnem sodišču mariborskem.) Porotne obravnave se še sedaj vrše. Pretečeni petek so imeli kar pet oseb na zatožni klopi. Med izpraševanjem obtožencev, prišla je dosedaj neznana oseba med poslušalce ter odščipnila dvema verižico od ure. Jedna ukradena ura vredna 80 gld. je zlata, druga je baje vredna 24 gld. je srebrna. Žandarmi, ki so stražili obtožence, morali so k poslušalcem, ter nobenega niso poprej pustili venkaj, da so ga preiskali, ako ni ukradel kake ure. Ne ur ne tatu niso našli. Smešno je bilo videti, kako smo se spogledovali, kedo bo tat, držal se je pa vsak za žep, da pravi tat ne potisne ure komu nedolžnemu. Kaj takega se redko dogodi, celo v največjih mestih.

(Pred porotnim sodiščem v Mariboru) je te dni stala cela rodbina: 45letni Jožef Mlakar iz Leskovca, njegova sestra, njegova žena, njegov oče in njegova mati ter hlapec Fr. Poljanec. Obtoženi so bili radi umora, krivega pričanja, krvosramnosti, tatvine in ponarejanja menic. Obravnava je spravila take reči na dan, da je državni pravdnik imenoval obtoženega Jožefa Mlakarja «ostudo človeštva». Mlakar je bil radi krvosramnosti, krive prisega, zapeljavanja h krivemu pričanju, ponarejanja menic in tatvine obsojen na osem let težke ječe.

(Iz gornjeradgonskega okraja.) Velik volilni shod se skliče v Ivanjih dne 2. julija. En državni in en deželni poslanec bosta razpravljala o delovanju državnega in deželnega zbora. Govorilo se bode tudi o volitvah sploh in posebej o bližnji volitvi okrajnega zastopa. Mora se enkrat dognati naloga tega okraja in mora se enkrat ves okraj poprijeti složno vseh potrebnih sredstev v ugodno izvršitev te naloge. Radi tega bodo na ta volilni shod povabljeni zlasti vsi občinski zastopniki, kakor so: župani, svetovalci, odborniki, in vsi volilni možje za okrajni zastop. Mirno in brez strasti naj obe volilni stranki izjavita svoje zahteve; potem se bode skušalo doseči sporazumljenje obeh strank glede teh zahtev kakor tudi sporazumljenje glede sredstev v dosego teh zahtev. Naj nihče ne misli, da je ta shod naperjen proti sedanjemu okrajnemu načelniku. Ne, zlasti v sedanjih kritičnih razmerah mu ne zavi-

damo njegove službe. Nam je le pred očmi vsestranski napredek tega okraja. Več prihodnjic.

(Čudno pa vendar resnično.) V Kozjem so se izpreobrnilo naši nasprotniki v toliko, da so si omislili slovenske napise, kar jim bode v čast povedano. Tako se čita nov napis na oskrbnikovi vili «Gostilna». Drug nov napis se glasi «Gostilna pri Antonu Bahu v Bistrem grabnu», tudi ta gostilničar je trobil prej v oskrbnikov rog. Gospod notar Filafer je tudi dal napraviti zlatimi črkami napis, a samo v nemščini. Slovenci kozjanskega okraja, zahtevajte pri tem gospodu vedno slovenska pisma, kakor so na pr. pogodbe, juternja itd. Naj mu diši tudi slovenska pisava, a ne samo slovenski groši.

(Iz kozjanskega okraja.) Kmalu bode prišel naš slovenski praznik sv. Cirila in Metoda. Že danes opozarjam vse katoliške Slovence kozjanskega okraja, zažgite prav mnogo kresov po holmcih 6. julija na predvečer na čast našima slovanskima blagovestnikoma in pokazite, da ste krščanski narod slovenski. Naj nam bode ta praznik: praznik slovenskega naroda.

(Nov poštni voz) prihaja v Kozje iz Rajhenburga, ki ima slovensko-nemški napis, ki se glasi: C. kr. pošta. Rajhenburg. Vsa čast Rajhenburžanom. Bog daj, da bi se na vseh poštinih vozovih v kratkem čitalo slovensko besedilo!

(Volitve v okrajni zastop brežiški) se bodo vršile dne 26, 27. in 28. t. m. Treba bo zadnjega slovenskega moža na volišču, da bo zmaga naša. Zato pa naj nikdo ne ostane doma. Koliko ljubezni ima g. baron Moscon za kmete brežiškega okraja, pokazal je letos s svojim čudnim govorom v deželnem zboru. Slovenski kmetje, obrnite hrbet bar. Mosconu in njegovi stranki!

(V Ptuj) je umrl v noči 15. t. m. po kratki tridnevni bolezi knjigovodja ptujске posojilnice, g. I. Sedlaček. Bil je marljiv in občespoštovan mož. Naj v miru počiva!

(Studentenheim v Ptuj). Za nemške dijake se bo otvoril v Ptuj brčkone že za prihodnje šolsko leto dijaški dom v dose-danjem gimnazijskem poslopju. Za gimnazij se zida namreč novo poslopje. Nam ni znano, ali je staro ptujsko gimnazijsko poslopje mestna ali deželna last. Ako je mestna last, potem bomo Slovenci morali odgovoriti s slovenskim dijaškim domom, ako pa je poslopje deželna last, potem se čudimo mirni krvi ptujskih Slovencev.

(V Cirkoveah) na Dravskem polju se je vršila dne 30. maja volitev župana. Izvoljen je bil sedaj že v drugokrat gospod Anton Goljat.

(Na Frankolovem) se bodo občinske volitve vršile 1. julija t. l. Upamo, da pridejo krščanski in rodoljubni možje v odbor.

(Iz humske okolice pri Ormožu) se nam piše: Dne 11. t. m. blagoslovil se je v Loperčicah ob velikej cesti na posestvu Petra Zdravca po dom. Amerikanca — križ. Enako 18. t. m. na Humu blizu cerkve na posestvu Matjaža Potočnika iz Šalovec, vselej ob veliki udeležitvi vernega ljudstva od blizu in daleč. Blagoslovljenje vodil je obojekrat s primernimi nagovori č. g. kaplan Fran Gartner iz Ormoža. V soboto dne 24. t. m. v dan patrona podružne cerkve sv. Ivana Krstnika bo na Humu ob 1/8. uri zarano sv. zahvalna maša, pri kateri se zberejo vsi tukajšni bivši vojaki, kateri so od presv. cesarja sprejeli spominske svetinje. Po sv. maši nagovor. V nedeljo 25. t. m. pa je na Humu običajno «žegnovanje» in procesija. Popoldan po službi božji običajno zborovanje veselih obiskovalcev pri Mrzelovem Martinku ali Podgorelcu. Na zdravje! Bonifacij.

(„Kako je ravnati z mlekom?“) Tako je naslov knjigi, koje je spisal slovenskim živinorejcem, posebno udom mlekarskih zadrug g. Milan Ivančič v Tolminu. En komad stane 15 kr., 10 komadov vkup 1 gld. Naroči se lahko pri pisatelju ali pa v «Goriški tiskarni» v Gorici.